

בבא מציעא מז

משה שווערד

1. נימוקי יוסף מסכת בבא מציעא דף כח עמוד א

ויש לו אונאה. דמכור לי באלו קאמר ויש לו למוכר עליו דין אונאה אם אין במעות כדי דמי החפץ שפחתו שתות ופרש"י ז"ל דכיון דאמר לשון מכר ולשון חליפין יש לו דין חליפין במקצת ודין מכר במקצת שיש לו אונאה [1] **נראה מדבריו ז"ל לחליפין אין בהם אונאה אא"כ מקפיד עליהם דבכה"ג ודאי יש להם אונאה** [2] **אבל הרמב"ן ז"ל כתב דאפילו חליפין יש להם אונאה כמכר** ומאי דקאמר דמכור לי לאו משום לשון מכירה דוקא דה"ה בחליפין אלא ה"ק אף על פי שאמר באלו שנראה שאינו מקפיד אינו יוצא מידי אונאה לעולם במכירה או בחליפין וכן כתב הרנב"ר ז"ל בחדושו ולא ערער בדבר:

2. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

גם הקה"ח [קצה - א] לומד בשיטת הרי"ף שאף בקנין סודר ליכא אונאה. ובחי' ר' שמואל [קידו' סימן ג - ה] **מבאר שכונת הרי"ף דוקא לחליפין שוה בשוה, שהוי גדר החלפה ולא מכירה, אבל במכירה בקנין סודר איכא**

אונאה. והריטב"א שתמה שלא אמר אדם מעולם שלא יהיה אונאה בקנין סודר, זה הריטב"א לשיטתו שחולק על ר"ת וסובר שמאווו לימוד [שכתוב תמורה], ילפינן קנין סודר וגם חליפין שוה בשוה, ולכן פשיטא ליה שיש לשניהם אותו דין, אבל הרי"ף יסבור כמו ר"ת שהוי ב' קנינים שילפינן משני לימודים, וגדר קנין סודר שהוי מעשה קנין ולכן איכא אונאה, וגדר חליפין שוה בשוה הוי מעשה החלפה ולא מכירה, ואין בו אונאה. ואפשר להוסיף שבמכר איכא מוכר ולוקח, אבל בחליפין שוה בשוה שניהם לוקחים ומוכרים, ולכן ליכא מעשה מכירה אלא החלפה.

3. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

ג] חליפין ומקפיד עליהן מאי – [1] **רש"י מפרש חליפין דקנין סודר ומקפיד לראות שיהיה הסודר שוה כן וכך.** [2] **ובחי' הריטב"א פירש שבחליפין שוה בשוה איכא קפידא, אבל בקנין סודר ליכא קפידא, ולכן הגואל הקנה לבעו כל הקרקעות של מחלון וכליון תמורת נעל.**

הפנ"י מקשה לפי רש"י מה איכפת למקנה כמה שוה הסודר הרי בל"ה מחזירים סודר למריה. [ולכן מבאר הפנ"י שמירי במחליף שוה בשוה]. גם הבית אהרן מקשה כן ומתרץ שרש"י מפרש אליבא דרב אשי [נדרים מח ב] שסובר שהמקנה רשאי לתפוס הסודר ולהשאירו אצלו.

4. רא"ש על בבא מציעא פרק רביעי - סימן ו

אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה ומחזיר אונאה סבר [לה] כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטך בעליה. ומילתא דשכיחא גזרו בה רבנן ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ובמאי דקאמר ומחזיר אונאה לא ידענא אי הלכתא כוותיה או כר' אבא דאמר משמיה דרב הונא קנה ואין לו עליו אונאה. ואי הוה גרס רבא הוה מסתבר דהלכה כרבא דבתראה הוא. אבל התוס' כתבו לקמן דאי אפשר למיגרס רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם ואפי' רב יהודה לא ראה. כדאמרינן בפרק בתרא דקדושין (דף עב ע"ב) **יום שמת רב יהודה נולד רבא. וכשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדאמרינן בפ' בתרא דמו"ק (דף יז.) גבי ההוא גברא שנדהו רב יהודה ומת רב יהודה ובא לבית המדרש שיתירו לו ואמרו ליה גברא רבה כרב יהודה ליכא דלישרי לך.** ורב הונא היה גדול אף משמואל רבו דאמרי' בריש גיטין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט וכו' ובפ"ק דחולין (דף יג) בעי מיניה שמואל מרב הונא מנין למתעסק בקדשים וכו'. הלכך גרס רבה ולא ברירא לך אי הלכתא כוותיה או כר' אבא הלכך מספיקא לא מפקי' אונאה מיד המאנה:

5. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף מז/א

דאמר ליה חמור בפרה וטלה ומשכה לפרה ולא משכה לטלה דלא הו"ל משיכה מעלייתא, ומפני שאין החמור ראוי ליחלק לא קנו כלל, [1] **אבל אלו אמר ליה פרה וטלה בכור חטים ומשכה לפרה ולא משכה לטלה קנה חטים כנגד הפרה,** וכדאמרינן בקדושין (כ"ז א') מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהתזיק באחת מהן קנה כולן ואמרינן עלה לא שנו [אלא שנתן לו דמי כולן אבל לא נתן דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו, אלמא] **אע"פ שהוא מקה אחד, אם החזיק במקצתו ונתן דמיו קנה אותו מקצת, ולא אמרינן כיון שהמקח אחד לא קני לחצאין...**

6. חדושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

הכא במאי עסקינן דאמר ליה חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה דלא הויה לה משיכה מעלייתא. [2] ושמעין מהכא שהקונה מטלטלין במקח אחד ומשך מקצתן לא קנה עד שימשוך הכל, ודמא למאי דאמרין בפרק הספינה (פ"ו): כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו, אפילו בסאה אחרונה אלא אם כן יש שנתות במדה דהויה לה כל שנתא ושנתא כמכר באפיה נפשיה, ומיהו דוקא בשלא נתן מעות אבל משך ופרע דמים ראשון ראשון קנה, דהא ערבון שקונה כנגדו במטלטלין למי שפרע (לק"מ"ח): אלמא אילו משך קנה לגמרי, והא דשמעתין במי שלא פרע דמים שעדיין לא משך הלה את החמור, ולא עוד אלא דכל כי האי אגן סהדי שאין דעתו של זה על חצי חמור ולהשתתף עם חבירו, ועד שיזכה בכל החמור לא גמר והקנה ואפילו פרע דמים בעלמא לא קנה כלל, וכבר כתבנוה בפרק הספינה, מ"ר.

7. עיין מראה מקומות לדף מז [19-22], ועיין מראה מקומות לדף מז: בענין: מעות קונות

8. רש"י על בבא מציעא דף מז/א

מפיק לאפך פולסא דנורא - ניצוצות של אור, אשטנצל"ש, שהן עגולות כפולסא, דאמרין לקמן אסימון פולסא, [1] ולשון שמתא קאמר ליה, שחשדתו בזו:

9. חדושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

הוה מפיק לאפך פולסי דנורא. פירש רש"י שהיה מנדה אותו שאומר עליו בוקי סריקי כי הני, ובתוספות הקשו דמשום הא לא הוי בר נדוי, [2] לכך פירשו שהיה משיב לך תשובות כדאמרין התם (חולין קל"ז ב') והוה נפקא מפומיה זקוקין דנורא.

10. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

[ז] בההיא הנאה דקא מקבל מיניה גמר ואקני ליה - הריטב"א אצלנו והראשונים [רמב"ן, רשב"א, ור"ן] בקידושין [דף ז א] מקשים דא"כ [שההנאה היא שהקונה מקבל ממנו] היה לנו לומר כן דוקא באדם חשוב, כדאמר [בקידו' ז א] לענין אישה שנתנה מתנה לאדם חשוב שמקודשת בההיא הנאה שאדם חשוב מקבל המתנה, אבל בשאר בני אדם לא מקודשת.

- [1] ותירץ הריטב"א שעיקרא דמילתא הוי גזה"כ, אלא דיהיב קצת טעמא לקרא.
- [2] הראשונים בקידו' תירצו שקבלת מתנה אצל אדם שאינו חשוב הוי כפחות משו"פ, ובקידושין בעינן שו"פ אבל בחליפין א"צ שו"פ.

11. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

[י] בכליו של קונה דניחא ליה לקונה דלהוי מקנה קונה כי היכי דלגמר ולקני ליה - צ"ב מהו אריכות הלשון ולמה הוצרך לומר ניחא ליה לקונה וכו'. בשיטה מביא תשובת הר"י מיגש שמבאר מדוע יסכים הלוקח לתת עוד מתנה למוכר חוץ מתשלום המעות, ולכך קאמר שניחא ליה להקנות סודרו כיון שע"ז יתרצה המוכר להקנות החפץ. בחי' ר' שמואל [קידו' סימן ג - ב וזכרו"ש סימן מז] חוקר במהות קנין סודר האם הוי מעשה קנין בעלמא, או שהוי כעין קנין כסף, שהכסף שנותן מחייב לתת דבר כתמורה, ה"נ גתינת הסודר מחייבת לתת תמורה וקונה את תמורתו. ומביא דברי הרשב"א [בתשובה ובחידושויו שבל' לט: הובא בברכ"ש קי' סימן ה - ה] שמסתפק האם קנין סודר הוא מדין כסף, וביאור דבריו שודאי שני קנינים נפרדים הם, אלא הספק האם חליפין דומה לקנין כסף שאיכא שיעבוד המעות שמחייב תמורה, או שהוי מעשה קנין בעלמא, ונ"מ אם הוי כמו קנין כסף שאין חסרון של כלתה קנינו כיון ששיעבוד המעות קיים. ומבאר הרשב"א שבזה פליגי אמוראי [סוף פ"ה דנדרים], אם מהני קנין סודר לאחר שלושים או דאיכא כלתה קנינו, ולדינא קי"ל דלא מהני, וא"כ קי"ל שקנין סודר הוי מעשה קנין בעלמא שמראה גמירות דעת. ומבאר הגר"ש שזה כוונת הגמ' באריכות הלשון כאן, לבאר שיש כאן מעשה קנין שמגלה גמירות דעת וניחוחת דקונה.

וכתבו הגר"ש והגרנ"ט [קידו' סימן צב] דה"מ קנין סודר שהוי מעשה קנין בעלמא, אבל חליפין שוה בשוה, הוי תמורה לחפץ המוחלף והוי כעין קנין כסף. ולפ"ז מובן שנקרא בשם תמורה כיון שהוי תמורת הדבר שנקנה. ולפ"ז מובן שחליפין שוה בשוה מהני גם בפירי, דדוקא קנין סודר שהוי מעשה קנין בעינן דבר חשוב לעשות המעשה קנין, אבל בתמורה כל דבר ששווה ממון הוי תמורה.

... הר"ן והנ"י [לעיל מו: אות י] מקשים איך אישה מתקדשת בכסף וקרקע נקנה בכסף, ולא אומרים דעתיה אצורתא, וצורתא עבידא דבטלה. ותירצו שרק בקנין חליפין הוי מקפיד אצורתא אבל כשהוא מקבלו בתור דמים לא

אמרינן דעתיה אצורתא. והביאור שגדר קנין כסף הוי קבלת שווי, ואם יש שווי פרוטה לא איכפת לן שהצורה תתבטל, אבל גדר חליפין [שמהני בכלי שאינו שוה פרוטה], הוי קבלת דבר חשוב, לכן אם תתבטל חשיבות הכלי ליכא גמירות דעת. ולפ"ז ה"ה חליפין שוה בשוה שהוי כעין קנין כסף ליכא חסרון במה שצורתא עבידא דבטלה.

12. שערים מצויינים בהלכה

וזאת לפנינו בישראל על הגאולה ועל התמורה וגו'. כתב הרמב"ן בספר המצות (סוף שורש ב') וכן קנין חליפין הנלמד מבוטע דבר תורה הוא, מפני שאמר הכתוב וזאת התעורה בישראל, ולא שמעתי חולק לומר שיהיה מדבריהם בלבד. ועי' בדברינו בסמוך (ד"ה קונין) בשם הרשב"א. אמנם בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' תקג) כתב דהוי מדרבנן, [ומ"מ כ' דאית ליה דין דאורייתא דעל סמך זה נרשאים ונותנים העולם ולא גרע מסיטומתא וכו']. והחיד"א בספרו יעיר אוזן (ערך ק' אות טז) הוכיח מדברי הרמב"ן המובא בשטמ"ק להלן (ע"כ ד"ה וק"ל, ובדברינו שם ד"ה דבר תורה) דמשמע דס"ל שהוא מה"ת, משא"כ להתוס' שם [מובא בריטב"א בשם התוס', והעתיקו בשטמ"ק שם] היא מדרבנן, אך מהתוס' בב"ק (קד. ד"ה אגב) מוכח שהוא מה"ת. ופלא שלא הביא דברי הרמב"ן בסהמ"צ הנ"ל שכתב בהדיא שהוא מה"ת, ושאין חולק בזה. וכן בארעא דרבנן (תוס' דרבנן סי' רפה) הביא דברי התוס' המובא בשטמ"ק דלדעתם הוא מדרבנן, משא"כ להרמב"ן (לקמן), והוכיח שם מכמ"ק שהוא מה"ת, ושכ"כ המבי"ט (ח"א סי' כה), ולא הביא ד' הרמב"ן בסהמ"צ. וגם השד"ח (מערי ח כלל סא) שהאריך בזה [ותמה גם על החיד"א שסותר עצמו ממש"כ בברכ"י חו"מ סי' מ בדעת התוס' ב"ק הנ"ל] לא זכר דברי הרמב"ן בסהמ"צ הנ"ל. ועי' בזה"ק (ריש חוקת) דמשמע נמי שהוא מה"ת, וצ"י עליו בערך שי (סי' קצה). ועי' בסה"ק מאור ושמש (רמזי רות ד"ה זאת) דלכאורה מהפסוק משמע שהוא רק מנהג, והלא חליפין מדין תורה הוא, ואינו מטעם מנהג, ועי"ש מש"כ לפרש עפ"י דרכו.

וראיתי בדבר אברהם (סי' א אות ג) שיש לדקדק מהו ב' פעמים וזאת, וזאת לפנינו בישראל, וגם וזאת התעודה, וביאר שקנין זה הלכה למשה מסיני, שכל שינהגו בו התגרים יהיה קנין [ועי' בדברינו לקמן עד: ד"ה האי סיטומתא, אם קנין סיטומתא הוא מה"ת או

מדרבנן], וזהו וזאת לפנינו בישראל שבימי בוטע היה המנהג לקנות במנעל, וזהו וזאת התעודה בישראל, דהיינו שזאת הלמ"מ כללית שכל שינהגו בו יהא קנין, ודברי קבלה נקראת תעודה, שנמסרו איש מפי איש עד משרע"ה כמש"כ "צור תעודה", [ועי' ברש"י רות שם שפי' תעודה משפט העדות, וכאבן עזרא הביא בשם י"מ שהוא מלשון רגילות ומנהג], והא דנחלקו רב ולוי בכליו של קונה או מקנה, צ"ל שנחלקו בפרטי המנהג הקדום שעל פיו אנו נוהגים ולא נשתנה, אך אילו הנהיגו התגרים מחדש בכליו של מקנה איה"נ שהיה מהני אפי' למ"ד בכליו של קונה, משום שפנים חדשות היו באים לכאן כו' [והאריך גם בדברי הרדב"ז הנ"ל], עי"ש באריכות [ועי"ש עוד ח"ב סי' י, וסי' כן]. ועי' בשו"ת חת"ס (ח"ז סי' לה) שהאריך בביאור המעשה דבוטע והסוגיא דהכא.

13. תוספות מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א ד"ה קונים בכלי

קונים בכלי אף על פי שאין בו שוה פרוטה - וא"ת בפ' כל שעה (פסחים דף לב: ושם ד"ה ואין) אמרינן גבי ונתן לכהן את הקדש דאין נתינה פחות משוה פרוטה וה"ל כתיב ונתן לרעהו וי"ל דהתם הוי תשלומין שגזל ההקדש הלכך ליתנהו פחות משוה פרוטה כמו גבי מעילה דהוי תשלומין אבל נתינת מעל הוא לרעהו ולא נתינת ממון וכן ונתן בידה דגט הוי נתינת גט ולא נתינת ממון כדאמר פ' שני דגיטין (דף כ. ושם ד"ה דלמא) כתבו על איסורי הנאה כשר וכן (חולין דף קלז:): נתינת תרומה דחטה אחת פוטרת את

הכרי וגבי סיכה דכתיב ואשר יתן ואיכא למ"ד (כריתות דף ו:): דהוי בכל שהוא אף על גב דמעילה היא היינו משום דכתיב סיכה דמשמע בכל שהוא ומ"ד בכזית סבר כרבנן דאבא שאול דאמרי נתינה בכזית כור שאכל תרומה וגבי לבונה דבעינן כזית בפרק כל המנחות (מנחות דף נט: ושם ס. ד"ה מי) משום דשני מלשון שימה דאתחיל ביה.

14. מהר"ן חיות מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

תוס' ד"ה קונים כו' וכן נתינת תרומה דחטה אחת פוטרת את כל הכרי. נ"ב עי' מ"ש בזה הרב המשנה למלך פ"ו מהל' מתנות עניים הל"ז בפסקא ד"ה שוב מצאתי מה שהביא בשם הר"י אחרון דלהוציא מידי טבל חטה אחת פוטרת אבל נתינה לכהן בעי באמת שו"פ ועי' מה שכתב הרב נודע ביהודה מה"ת חיו"ד סי' ר"א שכ' מעצמו סברא זאת ונעלם מעיניו דברי הר"י אחרון והמ"ל וע"ש שפלפל בסוגיא דילן דבאמת רק בכלי א"צ שוה פרוטה אבל במעות כ"ע סברי דצריך להיות פרוטה כמו בשבועה דצריך להיות הטענה שתי כסף ובכלי סגי בכל שהוא והוכיח כן מלשון רש"י דכ' אבל פירי לא אפילו שוה הרבה ע"ש:

15. שערים מצויינים בהלכה

קונים בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה. כתבו התוס' דמזה דחטה אחת פוטרת את הכרי, מוכח דבתרומה לא בעינן כדי נתינה. וכ"כ התוס' במס' פסחים (לב: ד"ה ואין) ובגיטין (כ. ד"ה דלמא). אך צ"ע מדברי התוס' במס' שבת (כה:): דמשמע דבעינן בתרומה נתינה כדי פרוטה, כן הקשה במשל"מ (מתני"ע פ"ו ה"ז). ועי' מה שכתבנו שם (ד"ה תתן - כתבו) בזה. [ועי' במהרש"א במס' פסחים (כו. ד"ה תוס') וגיטין (עד. ד"ה א"ב) דאין מקשין מדברי התוס' למש"כ במס' אחרת, שכן דרכם בכמה מקומות. וכ"כ בשו"ת יוסף אומץ (סי' קא). ועי' בשם הגדולים (מערי' תוספות) שלפעמים התוס' בב' מסכתות ממחברים שונים הם. והובא בתשו' בנין ציון (ח"ב סי' קמב) עי"ש. ועי' בדברינו במס' גיטין (כ. ד"ה דילמא) בשם התוס' הרי"ד (קידושין נח:): דבתרומה יש ב' מצות, מצות הפרשה וזה ע"י חטה אחת שפוטרת את הכרי, ומצות נתינה לכהן דבר חשוב. ובשו"ת גוב"י (מהר"ת יו"ד סי' דא) כתב סברא זו מדנפשיה. [עי"ש שכ' שוה דבר חדש לא קדמני שום מפרש או פוסק כו']. והארכנו שם עוד בזה, ושעיקר הענין כבר מוזכר ברמב"ן (סחמ"צ שורש יב). ועי' בהגה' מהרצ"ח.

16. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד ב

א] לאפוקי מדשמואל דאמר קונין במרוקא - יש כאן ג' פירושים בראשונים.
א. רש"י מפרש כלי העשוי מגללי בקר. והטעם שאינו ראוי לקנין מבאר הריטב"א כיון דמאיס. ור' יונתן בשיטה מבאר משום שאינו ראוי להשתמש בו בחמין אלא בצונן.
ב. התוס' פירשו גרעיני תמרה שמחליקין בהן את הקלף, וכן פירש הר"ח שמחליקין בהן תפר הנייר [הקלף].
וכתב החכמת מנוח שלכן נקרא מרוקא לשון מירוק מפני שממקים בו הקלף.
ג. הריטב"א מביא פירוש הראב"ד [וכן פירש המאירי] שהוי עביט של מימי רגלים, שפסול כיון שמאוס, אבל כלי העשוי מגללים אינו מאוס כ"כ ולכן כשר לקנין.

17. עיין מראה מקומות לדף מז: בענין: מעות קונות

18. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד ב

ד. הראשונים [ריטב"א, נ"י, ר"ן ורשב"א] מפרשים שלא מקרא יליף אלא מסברא בעלמא כיון שרוב קנינים נעשים בכסף. ואפשר לבאר סברתם ע"פ הסמ"ע [סימן קצ - א] שמפרש שבקנין כסף המעות הם בתור תמורה לחפץ, ולכן מסתבר שהם יעשו קנין. וכ"כ אבן האזל [מכירה א - ד], וכן נראה מדברי האבנ"מ [כט - ב] שלמד כן בסברת הראשונים, והוכיח מדבריהם כמו הסמ"ע. גם לפי רש"י שילפינן הדיוט מהקדש, כתב האבנ"מ שאיכא ראייה שהכסף הוי תמורה לחפץ הנקנה, כמו בהקדש שהכסף הוי פדיון ותמורה להקדש.

19. תוספות מסכת בבא מציעא דף מז עמוד ב ד"ה נשרפו חטיך

נשרפו חטיך בעלייה - הקשה ריב"ן אמאי הפקיעו חכמים קנין מעות שהוא מדאורייתא ליתקנו שיצטרך שניהם מעות ומשיכה ותירץ אי משיכה לבדה לא תקנה דיאמר לוקח למוכר נשרפו חטיך בעלייה.

20. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד ב

ח] בא"ד - ותירץ אי משיכה לבדה לא תקנה דיאמר [מהרש"ל גורס יאמר וכ"כ תורא"ש] לוקח למוכר נשרפו חטיך בעליה - וכן תירצו הרמב"ן, הרשב"א, הר"ן והתורא"ש.
א. ומקשים התור"פ, התורא"ש והריטב"א שגם עכשיו שלוקח נתן מעות ולא קנה החפץ, נחשוש שיאמר מוכר ללוקח נשרפו מעותיך בעליה. וכן מקשים התוס' [לעיל מג. ועירו' פא: וקידו' כה ב].
א. התוס' בעירו' ותורא"ש ותור"פ כאן [ת' א] מתרצים שאין טירחא להציל מעות ולכן לא חיישינן שלא יציל.
ב. התוס' קידו' ולעיל [מג. ת' א] והתורא"ש [ת' ב] תירצו שהמוכר הוא שומר חנם על המעות, וכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, ובקרקע אין חשש שישרפו, ואם לא ישמרם בקרקע הוי פושע וחייב לשלם.
ג. התוס' ר"פ [בתי' ב] והריטב"א בשם י"מ תירצו שהמוכר הוא שומר שכר על הכסף כיון שמותר לו להשתמש במעות, וחייב בגניבה ואבידה וממילא חייב להציל מהשריפה.
ד. התוס' [מג. ת' ב] תירצו שלפי ר' יוחנן שאית ליה דבר תורה מעות קונות, לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות, שיכול להשתמש בהן כיון שקונות מה"ת, והוי שואל עלייהו ולא יכול לטעון נשרפו מעותיך. וההבדל בין תירוץ הריטב"א לתירוץ התוס', שלפי התוס' דוקא לפי ר' יוחנן יכול להשתמש בכסף [ולא לפי ר"ל], כיון שלפי ר' יוחנן מה"ת מעות קונות, לא הפקיעו חכמים כח שיש למוכר במעות, ורשאי להשתמש בהן כיון שקונות מה"ת, ולכן המוכר חייב באונסין כמו שואל, ולפי הריטב"א לכו"ע יכול להשתמש בכסף.
ב. ויוצא מחלוקת ראשונים אם מותר למוכר להשתמש בכסף. לפי תירוץ ראשון בתוס' [מג א] אסור להשתמש, לפי תירוץ שני תלוי במחלוקת ר' יוחנן ור"ל, ולפי הריטב"א ותור"פ מותר להשתמש לכו"ע [שהם לא תלו במחלוקת ר"י ור"ל].

21. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף מז/ב

אמר ר' יוחנן מעות קונות דבר תורה. פירשו ר"ח והרי"ף ז"ל ק"ו אם גופו קונה ממנו לא כ"ש... ורש"י ז"ל פה למעלה בשמעתא דכל הנעשה דמים באחר דדייק לה ר' יוחנן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו, ואיכא למידק דהדיוט מהקדש לא גמרינן וכ"ש בזו דבהדיא אמעיט הקדש מקרא דלעמיתך וכדממעטינן הקדש

מאונאה. אלא מסברא קאמר לפי שרוב הקנינין נעשין בכסף, והייגו דלר"ש בן לקיש בעינן מאי טעמי' ולא בעינן אדר' יוחנן:

22. שערים מצויינים בהלכה

ריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה. הקשה בתוס' חיצוניות [והובא בשטמ"ק] מאי נפק"מ אי הוה מה"ת או מתקנת חכמים, הא מ"מ מעות לא קנו אלא משיכה, ותירץ דנפק"מ לענין מילתא דלא שכיחא דלא גזרו בה רבנן, ואי משיכה מפורשת מה"ת, א"כ במילתא דלא שכיחא נמי לא קנו מעות. ועי' ברש"י לקמן (מח. ד"ה אבל) ובדברינו שם